

فرهنگ لغات مددکاری اجتماعی

نوشته: وهاب ولی*

اخیراً کتابی تحت عنوان "فرهنگ لغات مددکاری اجتماعی" برای رفع نیاز دانشجویان و شرکت کنندگان در آزمونهای مربوط به این رشته تهیه و تدوین شده است. در ضمن بیانگر تلاش متخصصان خدمات و مددکاری اجتماعی برای یکدست کردن مفاهیم و عباراتی است که در طول چندین دهه تحول و تدریس این رشته رواج یافته‌اند. هدف از آن تسهیل امر ارتباط و جلوگیری از بدفهمی و عدم تفاهم است.

به گفته مؤلف کتاب، زبان این حرفه همواره در حال رشد و توسعه است و روزبه‌روز پیچیده‌تر و تخصصی‌تر می‌شود. این روند، خود نتیجه افزایش دانش حرفه‌ای در این زمینه و گرایش دست‌اندرکاران به انتقال عقاید و گسترش ارتباطات

* Robert, L. Barker, *The Social Work Dictionary*, Maryland, 1987.

است. رشد زبان حرفه‌مددکاری اجتماعی در عین حال به گسترش روابط این حرفه با دیگر حرف و بخشهای جامعه مربوط است.

صرفنظر از فواید آن، این رشد، موانع و مشکلات خاصی را نیز موجب می‌گردد. صاحب‌نظران این رشته با مشکل بیان دقیق عقاید خویش و درک کامل نظرات همکاران خود مواجه‌اند، در ضمن از آنان انتظار می‌رود تا با استفاده از مجموعه متنوعی از منابع، سازمانها و خدمات به نیازهای مراجعان خویش پاسخ گویند.

یکی دیگر از موانع موجود در راه ایجاد ارتباط رشد‌گرایشهای تخصصی و نگرشهای نظری و اگر است برای مثال مددکارانی که در زمینه سیاست‌گذاری با طرحهای اجتماعی فعالیت دارند، مفاهیم و عباراتی متفاوت با همکاران خود که فعالیتهای کلینیکی دارند، به کار می‌برند، حتی در یک زمینه تخصصی خاص نیز چشم‌اندازهای تئوریک متفاوت ممکن است به سوء تفاهم بیانجامد.

گسترش واژگان و زبان فی نفسه امری مثبت است، اما جامعه از متخصصان انتظار دارد زبانی یکدست و مطابق با نیازهای جدید را به کار گیرند.

مشکلات حقوقی بسیاری از سوء تعبیر یا انتشار نادرست اطلاعات ناشی شده است و در زمینه آموزش نیز، همان‌گونه که قبلاً گفته شد، برداشتهای متفاوتی از معانی عبارات، مسایل بسیاری ایجاد کرده است. به گفته مؤلف، فرهنگ لغات مددکاری اجتماعی در این شرایط و در پاسخ به نیازهای آن تألیف شده است. هدف آن ارائه تفسیری موجز از کلمات، مفاهیم، سازمانها، وقایع تاریخی و ارزشهایی منتسب به این رشته به مددکاران است. بر همین اساس کتاب در جهت ارائه مروری خلاصه بر واژگان مددکاری اجتماعی تنظیم شده است، نه برای عرضه جزئیات که در دائرة المعارفها دیده می‌شود.

در این کتاب بیش از سه هزار اصطلاح معنا شده است که به حوزههای مددکاری اجتماعی، تحقیق، سیاست توسعه و برنامه‌ریزی، بهداشت تن و روان، نظریات و خدمات کلینیکی و مددکاری اجتماعی در سطح ماکرو و میکرو تعلق دارند. این اصطلاحات در رشته‌های جامعه‌شناسی، مردم‌شناسی، طب، حقوق،

روانشناسی و اقتصاد، ابداع و بسط یافته‌اند. بخش وسیعی از اطلاعات به اسامی سازمانها و نهادهای گوناگون (از انجمن حمایت نوزادان گرفته تا کانون مشاوران اقتصادی و...) اختصاص دارد که اگر دست به ترجمه فارسی آن زده می‌شد، عملاً بی‌فایده بود. بخشی دیگر نیز به تحول مددکاری و واژگان رایج در این زمینه مربوط می‌شود. اصطلاحات تخصصی مربوط به رشته‌های گوناگون علوم انسانی نیز به صورت ناقص و پراکنده در ارتباط با مددکاری تعریف شده‌است. در مجموع این فرهنگ لغات نتیجه پنجاه سال کار و تحقیق در زمینه مددکاری است و همانند همه فرهنگها پاسخگوی يك نیاز عینی است. روند طبیعی تدوین و چاپ هر فرهنگی نیز همین است. انتشار فرهنگ لغات و دائرةالمعارف برای شروع کار در هر زمینه علمی و فرهنگی، رویه‌ای است نادرست و غیر عادی که متأسفانه در اغلب کشورهای جهان سوم به علت عدم آشنایی آنها با رشته‌ها و حوزه‌های علوم و معارف فرهنگی جدید شدیداً رواج داشته و بخش وسیعی از نیروی کار و سرمایه امر تحقیق را به خود اختصاص داده است. به دلیل عدم وجود سابقه کار و تحقیق در زمینه مددکاری، آنها در سطحی که نیاز به فرهنگ لغات را ایجاد کرده باشد، (باید دید چه تعداد کتاب و مقاله مربوط به مددکاری به فارسی نوشته و ترجمه و چاپ شده است) ترجمه این فرهنگ لغات چندان سودمند نمی‌بود. به‌ویژه آنکه این فرهنگ حاصل تاریخ تحول مددکاری در اروپا و آمریکا است، و بخش وسیعی از آن مستقیماً به تجربه کشورهای غربی در این زمینه مربوط می‌شود. در ضمن اصطلاحات و عبارات تخصصی علمی نظیر نام بیماریها، اصطلاحات حقوقی و اقتصادی و مفاهیم جامعه‌شناسانه و روانشناسانه که در این کتاب گردآوری شده است، کامل نبوده و احتمالاً اکثر آنها در فرهنگهای مربوط به این رشته‌ها وجود دارند.

سرانجام تا آنجا که به خود این فرهنگ مربوط می‌شود، به علت عدم وجود نمونه‌های مشابه، مقایسه و نقد دقیق از آن ممکن نیست. با این حال با توجه به جدید بودن کتاب (۱۹۸۷م)، و با توجه به مقدمه مؤلف (که خود از صاحب‌نظران این رشته است که حاکی از همکاری بسیاری از متخصصان در جمع‌آوری و تفسیر واژگان